

Sa stolice na kojoj pišem

/ zapis motivacije

U istom smo prostoru, ima nas puno i skoro svi sjedimo. Par ljudi stoji ili hoda uokolo, traže nešto, oblače jaknu, tu rade ili su tek došli pa traže svoje mjesto.

Neki zvukovi se ignoriraju, neki su dio ovog prostora i radnji koje se unutar njega podrazumjevaju, a tu i tamo neki glasnjiji ili neuobičajeni zvuk iskoči i mi se okrećemo prema njemu. Nakon što nestane polako ga svi zaboravljamo i sjećanje na njega utopi se u zvukovima ovog prostora. Zvukovi koje čujemo u ovom prostoru ne interpretiraju se. Ne bilježe se. Ne pamte. Ne pričavaju. Ne spremaju.

Postoji raspon glasnoće između najtišeg i najglasnijeg zvuka, postoji dinamika, postoji ritam, postoje ponavljanja. Zvuk je ravnomjerno raspoređen po prostoriji i u vremenu. Tijelo ovdje ne služi za upravljanje zvukom. Pokret ovdje nije posljedica stvaranja zvuka. Svaki zvuk koji čujemo sluša se kao posljedica akcije, ponašanja, odluka, pokreta, tehničkih elemenata prostora, njihove funkcije i uporabe. Neki zvukovi koje svi čuju, obraćaju se samo jednoj osobi.

Kroz neko vrijeme svi ćemo morati otići negdje drugdje. Neki ljudi možda još nisu ni stigli, a neki su tu od prije. Svi izgledaju kao da znaju što rade, oni koji ne izgledaju kao da znaju što rade - unose nelagodu.

Da nema stolica ovdje bi stalo više ljudi, da nema stolica ovdje bi bilo manje ljudi, sve stolice ovdje su jednake. Čini se jasno koja je stolica čija. Neke stolice su slobodne. Neke stolice su zauzete iako nitko ne sjedi na njima. Slobodne stolice se primjećuju, zauzete stolice se ne primjećuju. Slobodne stolice su negativ prošlog i nadolazećeg položaja tijela u ovom prostoru. Stolice podrazumijevaju sjedenje. Neki sjede da bi se odmorili, neki sjede da bi radili.

Za one koji stoje podrazumjeva se da bi radije sjedili. Nitko ne gleda u stolicu na kojoj sjedi. Stolicom se može svjesno proizvesti zvuk. Korištenje stolice može imati zvuk kao posljedicu. Sve stolice u ovom prostoru postojale su i prije nego što su donešene ovdje. Sve su napravljene uz pomoć strojeva.

Rad strojem ima zvuk kao posljedicu, sklapanje dijelova u stolicu ima zvuk kao posljedicu, donošenje stolice ima zvuk

kao posljedicu, sjedenje na stolicu ima zvuk kao posljedicu. U tom procesu postoji raspon glasnoće između najtišeg i najglasnijeg zvuka, postoji dinamika, postoji ritam, postoje ponavljanja, postoji ton, ne postoji gledalište, ne postoji slušatelj, ne postoji snimka, ne postoji zapis. Nitko ne sluša što se tim zvukom želi poručiti, nitko ne uživa u njegovoj estetici, nitko ne sjedi ispred izvora tih zvukova i nitko ne plješće kada završe. Stolice su lijepe i pašu ovom prostoru.

Svi ljudi koji ovdje sjede na stolicama, koriste stol kao radnu plohu. Njihov rad se sa aspekta fizičke aktivnosti ne razlikuje. Svi sjede i čitaju i zapisuju ili gledaju u ekran i kuckaju po tastaturi i pomiču miš. Po promatranju njihova rada, ne može se ustvrditi jeli netko menadžer, inženjer, sociolog, glazbeni kritičar, pravnik, knjižničar, ekonomist, student naftnog rudarstva, glumac, knjigovođa, novinar, programer, umjetnik, trgovac, znanstvenik, dramaturg, psiholog, farmaceut, povjesničar, antropolog, plesač, pjesnik, germanist, etnolog, producent, dizajner, politolog

...

izrada

Stolar je krenuo u izradu stolca.

Izrada tog stolca razlikovala se od izrade stolaca koje je prije radio, po tome što se njime trebalo moći svirati.

Stolcem se trebao moći proizvoditi zvuk kada bi ga se guralo po podu.

Zvuk određene
visine. Ton.

Neki od stolaca koje je izradio u prošlosti, isto proizvode ton, ali to je bila slučajnost, u ovom slučaju to je bio cilj.

Taj cilj je izmjestio izradu stolca u eksperiment, a stolac u instrument.

Za vrijeme izrade stolca zabilježeni su zvukovi rada strojeva, uporabe alata, pomicanja materijala i tijela.

Zvukovi pomicanja tijela nadglasani su uporabom alata i pomicanjem materijala. Zvukovi uporabe alata i pomicanja materijala nadglasani su zvukom rada strojeva.

Zvuk stroja ima konstantnu visinu tona. Visina tog tona u notnom zapisu bila bi označena kao B1.

Ritam pomicanja tijela nadglasan je ritmom uporabe alata i pomicanjem materijala. Ritam uporabe alata i pomicanja materijala nadglasani je tonom B1.

Stolar je zaposlen u Studentskom centru u Zagrebu.

Stolac je izrađivan na njegovom radnom mjestu u radionici u Studentskom centru. Mjesto izrade od mjesta izvedbe udaljeno je 120 metara.

izvedba

Stolac je nasred prostorije. Prostorije za izvedbe, polukružna dvorana &td-a, 28. 11. 2014. na festivalu Impropsekcije u Studentskom centru u Zagrebu.

Zvuk stroja snimljen za vrijeme izrade pušten je sa zvučnika.

Trubač je sjeo na stolac, postavio prste desne ruke na trubu, udahnuo, počeo ispuhivati zrak i prislonivši trubu na usne proizveo ton visine jednake zvuku stroja.

Trubač se digao sa stolice. Ulazi osoba koja gura stolac po prostoru. Stolac struganjem proizvodi ton jednake visine kao stroj i truba.

Trubač odsvira sve tonove koje je moguće odsvirati na trubi. Odsvirani su svi mogući harmonijski intervali između te trube, tog stolca i tog stroja.

U glazbenoj teoriji, interval je razmak između bilo koje

dvije visine tona. Interval je harmonijski ako su tonovi istovremeni, a melodijski ako se tonovi nižu.

Trubač je po redu svirao sve tonove na trubi, razmak između tonova trube, stolice i stroja se mjenjao.

Ljudi u nizanjima tih razmaka isčitavaju emocije, osjećaju tijek kroz koji sklapaju značenje.

*

Tužno začudno hrabro pobjedonosno sjetno ohrabrujuće vedro morbidno prijeteće ravnodušno sretno melankolično grubo naglo veličanstveno umorno plaho bijesno milo šaljivo ljutito grubo veselo ogorčeno nagovještajuće uvjereni sigurno poletno ogorčeno hladno žalonso razočarano snažno pobjeđeno svježije lijepo izgubljeno nježno bezlično dramatično smirujuće blago neugodno

*Riječi kojima su ljudi opisali sazvučje stolca, trube i zvuka stroja.

Proces izrade stolca odvija se unutar okvira festivala Improspekcije koji je financijski i prostorom podržan i od strane Studentskog centra u kojem je stolar zaposlen,. Od zabilježenih djelova izrade stolca i njegovih fizičkih svojstva, komponirao sam izvedbu koju smo izvođač i ja izvodili pred publikom. Taj proces kroz svoje trajanje i točke prezentacije i razmjene, preslaguje i transformira odnose i uloge između radnika, djela, izrade, vlasnika, alata, autorstva, proizvoda, kupca, umjetnika, kompozicije, gledatelja, vrijednosti ...

Rezultat kretanja stvari, zraka i tekućina.

Uznemiruje okolni zrak i stvara valove.

Uho prima valove i pretvara ih u zvuk.

U ovom slučaju koristim zvuk kao medij kojim se istražuje novi prostor dijaloga između dvije prakse, dva predmeta i dvoje ljudi. Kao zajedničku činjenicu i točku koja otvara prostor komunikacije koristim jedno svojstvo zvuka - visinu tona.

Cijeli naš svijet je porinut u ogroman elastičan ocean. I baš zato je sav taj naš svijet pun zvukova. Kada udarite dlanom o dlan, onda naglo sabijete zrak. Zbog svoje elastičnosti on se odmah širi i sabija susjedne dijelove atmosfere. Tako zbijeni, i oni teže širenju - i sve se dalje širi nevidljivi val. A kad srigne do našeg uha, on udara u našu bubnu opnu i stvara se osjećaj koji zovemo osjećaj zvuka. (Gljeb Anfilov, Fizika i muzika, Anfilov str.42)

Michel Chion⁽¹⁾ piše o tri načina slušanja.

Opušteno slušanje, semantičko slušanje i reducirano slušanje.

Većinu vremena slušamo *opuštenim slušanjem* koje Chion opisuje kao “(...) *slušanje zvuka zbog toga da bi se dobila informacija o njegovom uzroku (ili izvoru). (...)*”

Semantičko slušanje naziva “ (...) *ono slušanje koje se usmjerava na kod ili jezik da bi se razumjela poruka...*”.

Razliku između *opuštenog* i *semantičkog slušanja* možemo najbolje predočiti na primjeru govora. Identificiranje osobe koja govori ili registriranje osobina glasa koji izgovara rečenicu sluša se *opuštenim slušanjem*, a *semantičkim slušanjem* čuje se značenje te rečenice.

Uz to, Pierre Schaffer objašnjava pojam(2.) *reduciranog* slušanja kao ono slušanje koje se koncentrira na osobine samoga zvuka, a ne na njegov uzrok ili značenje.

Načini kojima slušamo - *opušteno*, *semantički* i *reducirano* - prelijevaju se jedan u drugi kroz svaku situaciju i ovise o našoj pažnji i poziciji unutar situacije. Načini slušanja mogu biti istovremeni.

/ Dok sjedim u radioni u kojoj stolar izrađuje stolac, opuštenim načinom slušanja slušam zvukove izrade stolca, vanjske zvukove prometa, cvrkuta ptica i zvuk crkvenog zvona, dok semantičkim načinom slušanja u zvuku zvona čujem da je prošao sat, jer znam da zvono odzvoni svaki puni sat. Jedan šum koji ne mogu identificirati ni locirati (koji zvuči kao vodovod ili kao plamenik ili kao neki stroj) slušam *reducirano*. /

Ako se dok slušamo zvuk stroja kojim stolar brusi drvo koncentriramo samo na jednu njegovou osobinu - visinu tona, slušamo ga *reducirano*.

Stolar izrađuje stolicu i stol.

Zamislimo da se neki muzičar, zajedno sa svojim instrumentom, nađe u radionici u kojoj se izrađuju stolica i stol. Ton koji proizvodi stroj za brušenje ispunjava cijelu radionu. Muzičar sluša taj ton *reduciranim* načinom slušanja, koncentrirajući se samo na visinu tona, zatim

pronađe gdje se taj ton nalazi na njegovom instrumentu. Pronađe ga. Pronađe zajedničku vrijednost. Fizičko svojstvo sa kojim ulazi u interakciju svojim alatom.

Počne improvizirati u odnosu na ton.

Svaki puta kada stolar na plohu stroja stavi komad drveta koji brusi, trenjem proizvodi još jedan zvuk. Vremenske intervale između tih zvukova, muzičar čita kao ritam i reagira na njega.

Prostor improvizacije muzičara kreće se u odnosu na ton i ritam. Prostor improvizacije kod stolara kreće se u odnosu na funkciju objekta koji izrađuje.

Muzičar na kraju radnje nema objekta koji je izradio.

Obojca, ovaj muzičar i ovaj stolar žive od svog zanata. Muzičar živi od sviranja glazbe, uglavnom improvizirane. Njemu je uobičajeno komunicirati kroz glazbenu improvizaciju sa drugim ljudima koji proizvode zvuk svojim instrumentom. Za njega je rad vrlo često istovremen sa “rezultatom”.

Kada stolar izrađuje stolicu pokrete i zvukove koje radi podređuje rezultatu svoga rada, stolici. U ovom slučaju zna da zvukovi koje proizvede u realnom vremenu komuniciraju sa muzičarom. Nakon izrade/izvedbe sa muzičarom, stolar primjećuje da mu je novo iskustvo osjećanja zvuka i kao dijela “jednadžbe” izrade stolca, stvorilo osjećaj kao da je

zvuk dio materijala koji će na kraju biti stolica i stol koje je izrađivao.

Proces pretvaranja vještine sviranja instrumentau profesiju, aktivnost koju društvo prepoznaje i vrednuje kao rad, sastoji se od niza prpremljenih i prezentiranih cjelina.

Proces pretvaranja vještine obrade drveta u profesiju, aktivnost koju društvo prepoznaje i vrednuje kao rad, sastoji se od niza prpremljenih i prezentiranih cjelina.

Objekt

Rad stolara nije stolica.

Stolica je posljedica rada.

Našoj percepciji pomažu informacije o funkciji objekta koji se izrađuje.

Zvuk nije dio stolice.

Zvuk je posljedica pomicanja stolice.

Percepcija i pamćenje zvuka vezano je za prepoznavanje i pamćenje objekta. Našoj memoriji pomažu informacije o lokaciji zvuka. Zvuk se pamti zajedno sa sjećanjem na radnju, objekt i prostor koji ga međusobnom interakcijom proizvode.

/ Dok sam prije nekoliko mjeseci sjedio u kafiću na Dolcu u vrijeme zatvaranja tržnice i pričao sa poznanikom, čuo sam prodoran zvuk koji me izbacio iz razgovora - okrenuo sam se da vidim što je to, ali bilo je puno ljudi između mene i mjesta iz kojeg je zvuk dolazio i nisam uspio zaključiti iz kojeg točno smjera dolazi. Pamtim ga kao vrlo konkretan

zvuk, oštar, a pun volumena. Nisam mogao prepoznati materijal kojim se proizvodi i činjenica da ga ne mogu identificirati me na trenutak uznemirila. Nakon 5-6 sekundi okrećem se natrag i nastavljam razgovor... Nekoliko tjedana poslje prolazim tom istom tržnicom, čujem taj isti zvuk i vidim čovjeka kako vuče golemi suncobran koji na svome dnu ima betonski uteg obložen željeznim rubom koji sada struže o betonski pod tržnice. Čujem isti zvuk.

Iz mene nestane osjećaj i sjećanje na taj zvuk i zamjene ga slika čovjeka, suncobrana i betona. /

Zvuk je posljedica i pamti se kao posljedica vezana za sliku objekta ili subjekta koji ga proizvodi. Osim kada zvuk proizvode ljudi koji su fokusirani na proizvodnju zvuka, koji koriste posebne predmete za proizvodnju zvuka u posebnim prostorima u kojima se proizvodi zvuk i u posebno vrijeme odvojeno za slušanje zvuka. Na njemu se radi uvježbava ga se. Radi se na ovladavanju instrumenta, radi se na savladavanju izvedbe. Procesom vježbe instrument se počinje koristiti kao glasni produžetak tih živčanih završetaka.

U kapitalističkom društvu zvuk se percipira kao posljedica svojstva objekta. Izrađeni objekt ima svoje primarno svojstvo, svoju funkciju, on je negativ neke potrebe, želje ili uloge. On može postati roba. Može ga se razmjeniti za neku drugu robu.

Marxov pojam fetišizma robe, analizira proces mistifikacije kakva se dešava u procesu dolaska nekog objekta na tržište gdje se objekt predstavlja autonomnim od procesa svoje proizvodnje, rada. Predmetima se pripisuju imaginarna svojstva koja nemaju veze sa njihovom konkretnom funkcijom. Fetišiziraju se. Fetišizam utječe na vrednovanje rada radnika i proizvoda. Onaj tko je vlasnik alata i radnog prostora i može platiti vrijeme radnika i troškove materijala, on uzima višak vrijednosti koji se stvara nakon procesa razmjene proizvoda. Odnosi vrijednosti rada i materijala distorzirani su kroz te i još mnoge društveno ekonomske čimbenike na putu od početka proizvodnje do korištenja proizvoda.

Marx u ekonomsko-filozofskim rukopisima iz 1844. godine piše i o povezanosti između privatnog vlasništva, odvajanja rada, kapitala i zemljoposjeda, između razmjene i konkurencije, vrijednosti i obezvrjeđivanja ljudi... U tim rukopisima sažima i viđenje otuđenja rada od radnika, kako

“Nacionalna ekonomija skriva otudjenje u suštini rada tako što ne razmatra neposredan odnos izmedju radnika (rada) i proizvodnje.”.

Što znači ako kroz izradu objekta posvetimo pažnju i uložimo rad u ono svojstvo objekta koje ne spada u utrživi dio njegove funkcije i ne stvara višak vrijednosti kojim rad, radnik i objekt postaju isplativi ? Što znači eksperimet kroz izradu u sistemu u kojem je gotovo sva proizvodnja sistematizirana u odnosu na tržište, izrada od uporabe odrezana, proizvodnja raspršena, podjeljena i preseljena negdje drugdje ?

Stolar je izradio stolicu i stol.

Stol i stolicu sam postavio u javni prostor gdje su dostupni za korištenje bez objašnjenja kontekstom ili posredovanja tržištem ili razmjenom, ljudi podrazumijevaju da je netko drugi izvršio razmjenu ili postavio kontekst. Prilaze objektu kao pomagalu. Kao negativu potrebe koja u tom trenutku traži svoje razrješenje.

Ne stvara se višak vrijednosti?

Ne stvara se utrživi višak vrijednosti?
Objekt se ne fetišizira?

